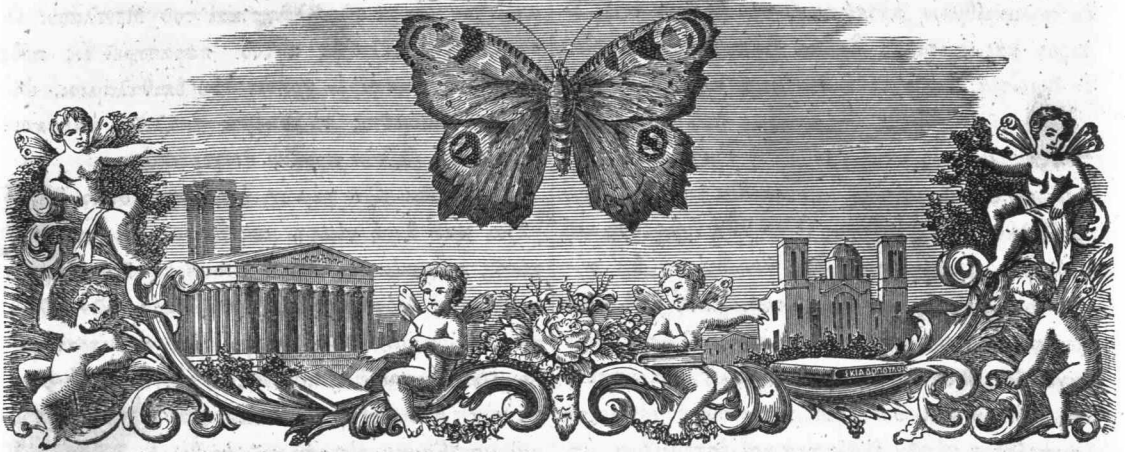

Χ Ρ Υ Σ Α Λ Λ Ι Σ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Β'.

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1864.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 27.

Ο ΓΑΜΟΣ

ΠΑΡΑ

ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ ΤΕ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΙΣ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδ. 26.)

ΗΔΗ θέλομεν ἀπαριθμήσει τοὺς διαφόρους τύπους, οἵτινες προηγοῦντο ἢ συνώδευον τὸν γάμον κατὰ τὰ διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Ἡ σπουδαιότερα τῶν πρὸ τοῦ γάμου τελετῶν ἦτο ἡ τῶν μνήστρων ἢ τοῦ ἀρραβῶνος. Ἐν ταύτῃ προσέζηρχε πάντοτε ὁ κατὰ φύσιν ἢ κατὰ νόμον κηδεμὼν τῆς νεονύμφου, ἐκατέρων δὲ τῶν συμβαλλομένων μερῶν οἱ συγγενεῖς παρευρίσκοντο ὡς μάρτυρες. Ἡ πλήρωσις τῆς διατυπώσεως ταύτης ἐδιεδε τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κύρος εἰς τὸν γάμον, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν νομιμότητα εἰς τὰ ἐξ αὐτοῦ μέλλοντα νὰ γεννηθῶσι τέκνα. Τὰ πάντα δὲ πείθουσιν ἡμᾶς νὰ πιστεῦσωμεν, ὅτι οἱ γεννώμενοι ἐκεῖνοι παῖδες ἐκ τῆς τυχὸν ἐκτελέσεως γάμου χωρὶς τῆς προηγουμένης ἐκεῖνης ἀναποφεύκτου τελετῆς τοῦ ἀρραβῶνος ἐστεροῦντο τῶν κληρονομικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἀρραβῶνος ὠρίζεν ὁ ἀνὴρ τὰ ἀντίφερνα τῆς γυναικὸς.

Ἄτεραι τελεταὶ ἐτελοῦντο κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου, ἢ ἀμέσως πρὸ αὐτῆς. Ἡ πρώτη πασῶν, προτέλεια γάμων ἢ προγάμεια καλούμενη, συνίστατο εἰς θυσίας καὶ προσφοράς πρὸς τοὺς προστάτας τοῦ γάμου Θεοὺς. Κοινῶς πιστεύεται ὅτι αἱ θυσίαι αὗται ἐτελοῦντο τὴν παραμονὴν τῶν γάμων, ἀλλὰ χωρίον τι τοῦ Εὐριπίδου φαίνεται ὑποδεικνύν ὅτι οὐχὶ πάντοτε συνέβαινε οὕτως. Εἰς τὰς γενομένας ταύτας θυσίας προίστατο ὁ πατὴρ τῆς νύμφης, προσεφέροντο δὲ αὐτῇ, κατὰ τὸν Πολυδεύκην, τῇ Ἥρᾳ, τῇ Ἀρτέμιδι καὶ τῇ Εἰμακρῇ, πρὸς τὰς ὁποίας οἱ μεμνηστευμένοι ἀφιέρουν τὰς ἀπαρχὰς τῆς κόμης των. Κατὰ τὸν Σικελιώτην Διόδωρον προσεφέροντο τῷ Διῷ, τῇ δὲ Ἥρᾳ τὰ καλούμενα τέλεια ἢ προγάμεια, ἀλλ' ἀναμφιλέκτως οἱ θεοὶ τοὺς ὁποίους ἐπεκαλοῦντο τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου διέφερον κατὰ τοὺς διαφόρους τόπους· ἦσαν δ' οὗτοι ἐνίοτε θεοὶ ἐγχώριοι. Ἄτεραί τις τελετὴ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος τηρουμένη ἦτον ὅτι τὰ εἰς γάμον συναπτόμενα μέλη ἐλούοντο εἰς ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀντληθῇ ἀπὸ εἰδικῆς τινος πηγῆς. Τούτων λοιπὸν προτελεσθέντων ἡ νύμφη ἐφέρετο περὶ δυσμὰς ἡλίου ἀπὸ τῆς πατρικῆς οἰκίας εἰς τὴν τοῦ συζύγου. Ἐφέρετο δὲ ἐφ' ἀμάξης ὑπὸ ἡμιόνων ἢ βοῶν συρομένης ἑδρα τὴν ἐν εἵδει κλίνης. Ἐκατέρωθεν αὐτῆς παρεκάθηντο ὁ σύζυγος καὶ τὴς

τῶν πλησιεστέρων αὐτοῦ συγγενῶν ἢ ἐπιστηθίων φίλων, παρὰ νύμφιος ἢ νυμφευτὴς καλούμενος, (*garçon d'honneur*).

Ἡ ἀκολουθία συνέκειτο, κατὰ τὰς περιστάσεις, ἐκ πολυαριθμῶν προσώπων, τῶν ὁποίων τινὲς ἔφερον τὰς νυμφικὰς δᾶδας. Ἐν τισι τόποις, οἷον ἐν Βοιωτίᾳ, ὑπῆρχεν ἡ συνήθεια νὰ καίωσι τὸν ἄξονα τῶν τροχῶν τῆς ἀμάξης πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ νυμφίου εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ νύμφη ἄπαξ εἰσελθοῦσα εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ ἐξέλθῃ. Ἐὰν ὁ σύζυγος εἶχεν ἤδη νυμφευθῇ καὶ πρότερον, ἡ νύμφη τότε δὲν συνωδεύετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀλλ' ὑπὸ τινος τῶν φίλων του, ὅστις διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο νυμφαγωγός. Ἦτε νύμφη, ἥς ἡ κεφαλὴ ἐκαλύπτετο ὑπὸ πέπλου, καὶ ὁ νυμφίος ἦσαν ἐνδεδυμένοι τὰ λαμπρότερα αὐτῶν ἐνδύματα καὶ ἐστεμμένοι ὑπ' ἀνθεῶν, αἱ δὲ θύραι τῆς οἰκίας αὐτῶν ἐκοσμοῦντο ὑπὸ στεφάνων. Προβαίνουσης καθ' ὁδὸν τῆς συνοδείας τὸ ἄσμα τοῦ Ἰμεναίου ἀντήχει εἰς τὸν αἶρα, συνοδεύμενον ὑπὸ τῶν αὐλῶν, οἱ δὲ νεόνυμφοι ἐδέχοντο τοὺς ἀσπασμούς καὶ τὰς εὐχὰς τῶν ἀπαντῶντων, καὶ τέλος εἰσῆρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου, ὅπου ἡ νύμφη ὠδηγεῖτο πιθανῶς ὑπὸ τῆς μητρὸς φερούσης δᾶδα ἀνημμένην, ἐπὶ δὲ τῶν εἰσερχομένων ἔχον ἀρώματα εἰς σημεῖον εὐτυχίας.

Μετὰ ταῦτα ἐδίδετο τὸ νυμφικὸν συμπόσιον, ὅπερ συνήθως ἐγίνετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ νυμφίου ἢ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ. Τὸ συμπόσιον τοῦτο δὲν ἦτο ἀπλῶς μόνον τερπνὴ συναναστροφή, ἀλλ' εἶχε καὶ τινὰ ὑψηλοτέραν σημασίαν. Ἐπειδὴ δηλονότι ὁ γάμος ἐν Ἑλλάδι εἰς οὐδεμίαν σχεδὸν δημοσίαν διατύπωσιν, εἴτε πολιτικὴν εἴτε θρησκευτικὴν, ὑπεβάλλετο, καὶ ἐπομένως δι' οὐδεμιᾶς αὐθεντικῆς πράξεως ἐπεμαρτυρεῖτο, τὸ γαμικὸν ἐκεῖνο συμπόσιον ἀνεπλήρου τὴν ἔλλειψιν ταύτην. Οἱ συνδαιτηγόμενοι ἐδύναντο νὰ μαρτυρήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ ὅτι ὁ γάμος ἦτο τετελεσμένος. Ἐν τῷ δειπνῷ τούτῳ ἐγίνετο παράβασις τῆς κοινῆς συνηθείας τοῦ ἀποκλείειν τὰς γυναῖκας τῶν συμποσίων· συμμετεῖχον λοιπὸν αὗται τούτου, πλὴν παρεκάθηντο εἰς χωριστὴν ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τράπεζαν μετὰ τῆς νεονύμφου, φερούσης πάντοτε τὴν καλύπτραν. Μετὰ τὸ δειπνὸν παρελαμβάνετο ἡ νύμφη ὑπὸ τοῦ συζύγου καὶ ὠδηγεῖτο εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον. Κατὰ τινὰ δὲ νόμον τοῦ Σόλωνος εἰσερχόμενοι ἐκεῖ οἱ νεόνυμφοι ἔτρωγον ὁμοῦ ἐν κυδώνιον εἰς σημεῖον τῆς γλυκείας καὶ

τερπνῆς αὐτῶν συμβιώσεως. Οἱ δὲ λοιποὶ τότε ἔψαλλον πρὸ τῆς θύρας τοῦ θαλάμου τὸν γαμικὸν ὕμνον ἢ ἐπιθαλάμιον, ὅπως ἀναφέρει αὐτὸν ὁ Θεόκριτος ἐν τῷ δεκάτῳ ἐγδῶφ εἰδυλλίῳ, ὅπου ἐξυμνεῖ τὸν γάμον τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Μενελάου. Ὁ σχολιαστὴς μάλιστα αὐτοῦ παρατηρεῖ ὡς πρὸς τοῦτο, ὅτι ἦσαν ἐν χρήσει δῶα ἐπιθαλάμιοι, ὧν ὁ μὲν ψαλλόμενος τὸ ἐσπέρας ἐκαλεῖτο κατακοιμητικός, ὁ δὲ τὴν πρωΐαν διεγερτικός.

Ἡ ἐπιούσα τῶν γάμων, ἡ πρώτη δηλονότι ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ νύμφη μετέβαινεν εἰς τὴν νέαν αὐτῆς κατοικίαν ἐκαλεῖτο ἐπαύλια. Τὴν ἡμέραν ταύτην οἱ νεόνυμφοι ἐδέχοντο παρὰ τῶν φίλων τῶν τὰ συνήθη δῶρα. Ἐτέραν δὲ τινὰ ἡμέραν καλουμένην ἀπαύλια, πιθανῶς ἡ τρίτη μετὰ τοὺς γάμους, ὁ νυμφίος κατέλειπε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ μετέβαινεν εἰς τὴν τοῦ πενθεροῦ, ὅπου ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐνεφανίζετο διὰ τινος ἐνδύματος ἀπαντιστηρία καλουμένου. Μεταξὺ δὲ τῶν προσφερόμενων δώρων τῇ νύμφῃ ὑπῆρχον καὶ τινὰ ἀνακαλυπτήρια καλούμενα, διότι προσεφέροντο αὐτῇ τὴν πρώτην φορὰν καθ' ἣν ἐνεφανίζετο ἀποκεκαλυμμένη.

Ἐτέρα τις τελετὴ σηνήθης μετὰ τὸν γάμον συνίστατο εἰς θυσίαν τινὰ, τὴν ὁποίαν προσέφερεν ὁ ἀνὴρ καθ' ἣν ἡμέραν ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀνεγράφετο μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς φυλῆς εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀνῆκεν.

Αἱ λεπτομέρειαι αὗται περὶ τοῦ γάμου δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐν ἰσχύει ὑπάρχουσαι πάντοτε καὶ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις· αὗται ἀποβλέπουσι πρὸ πάντων τὰς Αῤῥήνας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους.

Ἐν Σπάρτῃ ἐπίσης ὡς καὶ ἐν Ἀθήναις ἡ τελετὴ τοῦ ἀρραβῶνος ἐθεωρεῖτο ὡς ἀναπόσπαστος ἀπὸ τοῦ γάμου, ἀλλ' ὑπῆρχε καὶ ἰδιαιτέρα τις συνήθεια παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις, ἡ ἀρπαγὴ τῆς μνηστῆς ὑπὸ τοῦ μελλονύμφου, ἀρπαγὴ ἄλλως γινομένη τῇ συγκαταθέσει τῶν συγγενῶν ἢ κηδαιμόνων αὐτῆς. Ἡ νύμφη δὲν μετέβαινεν ἀμέσως μετὰ τὸν γάμον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἀλλ' ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐβλεπον λάθρα ἀλλήλους, μέχρις οὗ ἤρπαζεν αὐτὴν ὁ νυμφίος ἄγων εἰς τὸν οἶκόν του. Ἡ αὕτη συνήθεια φαίνεται ἰσχύουσα καὶ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ.

Αἱ γυναῖκες καθόλου παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐλαχίστης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως ἤξιουντο. Ὅτε Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλάτων ὠρίζον δι' αὐτὰς θέσιν καὶ ἀξίαν παρὰ τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς λίαν δευτε-

ρεύουσιν. Ὁ τελευταῖος τούτων ἀριθμῶν τὰ καθήκοντα αὐτῶν ἀποδίδει εἰς αὐτοὺς τὴν φροντίδα τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας (ταμεία), τὴν ἐπαγρύπνησιν ἐπὶ τῶν οἰκειῶν δούλων ἢ ἐλευθέρων (θεραπεία) καὶ τὴν φυσικὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων (παιδοτροφία). Ὡς πρὸς τὸν τρόπον δὲ τοῦ ζῆν αὐταὶ διετέλουν ἀποκεχωρισμέναι εἰς τοὺς γυναικωνίτας, ὅπου ἐκράτει αὐτοὺς αἰχμαλώτους ζηλότυπός τις ἐπαγρύπνησις. Οὐδέποτε ἐξήρχοντο χωρὶς τῆς ἀδείας τοῦ συζύγου, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὰς ἀπόντος ἐκείνου. Καὶ εἰδὲπνουν μὲν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ οἰκοδεσπότη, ἀλλὰ μόνον ὅτε δὲν παρευρίσκοντο ξένοι συνδιαιτημένες, οὐδέποτε δὲ συνώδευον αὐτὸν ἀπερχόμενον νὰ συμποσιάσῃ ἄλλαχού. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι ἡ γυνὴ δὲν διητάτο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους. Αἱ γυναῖκες ἀπῆλθον τότε μεγαλητέρας τιμῆς καὶ ἐλευθερίας, καὶ ἡ ἔνωσις τῶν δύο φύλων εἶχε χαρὰ κτῆρα γενναίας ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως, ἣν δὲν ἀπαντᾷ τις ὕστερον ἐν Ἀθήναις. Ἡ αὐτὴ παράτηρσις ἀρμόζει νὰ γίνῃ καὶ διὰ τὰς δωρικὰς πολιτείας καὶ ἰδίως διὰ τὴν Σπάρτην. Ἡ ἐπιείκεια τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς τὸ ἀσθενέστερον φύλον ἐχλευάζετο ὑπὸ τῶν Ἰώνων, καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν ἀποδιδόμενη εἰς τὰς γυναῖκας ἐλευθερία ἐπέσυρε κατ' αὐτῶν τὴν χειρίστην ὑπόληψιν.

Ἐν Ἑλλάδι καὶ πρὸ πάντων ἐν Ἀθήναις ἡ αὐστηροτέρα πίστις ἀπητᾶτο παρὰ τῶν γυναικῶν πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἐνῷ ἀπεριόριστος ἐλευθερία ἀφίνετο εἰς ἐκείνους. Ἐὰν ἡ γυνὴ περιέπιπτεν εἰς μοιχείαν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ὤφειλε ν' ἀπολύσῃ αὐτὴν ἀτιμαζομένην· τὸ διαζύγιον ἦτο σύνηθες καὶ ἡ γυνὴ ἐδύνατο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ὡς ὁ ἀνὴρ τὰνάπαλιν ἐκείνην. Ἀλλ' ἐὰν τὸ ἕτερον τῶν διαζευγνομένων μελῶν ἐγκαταλείπομενον ὑπὸ τοῦ ἐτέρου συνησθάνετο ὅτι δὲν εἶχε δώσει ἰκανὰς αἰτίας εἰς τοῦτο, ἐδύνατο νὰ ἐνάξῃ τὸ ἐγκαταλείπον μέλος, καὶ τότε τὸ δικαστήριον ἀπεφαίνετο περὶ τῆς ἀκυρώσεως ἢ ἐπικυρώσεως τοῦ διαζυγίου. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν γένει παρὰ τοῖς Ἑλλήσι γάμου, ἥδη δὲ θέλομεν πραγματευθῆ περὶ τοῦ γάμου παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις.

Β'.

Ὁ γάμος παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις.

Ἐν Ῥώμῃ ὁ νόμιμος γάμος ἐκαλεῖτο δίκαιος γά-

μος (*justum matrimonium*) καὶ ἦτο διττός. Ὁ γάμος *cum conventione uxoris in manum viri*, τουτέστιν ὅποτε ἡ γυνὴ ἐδίδετο καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὸν ἄνδρα, καὶ ὁ ἦττον ἀπόλυτος, ὅστις ἀφῆκων κατὰ μέρος τὴν διατύπωσιν ταύτην ἀπετέλει ἔνωσιν οὐχὶ τοσοῦτον πλήρη. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ τύποι εἰς τὰς αὐτὰς ὑπέκειντο συμφωνίας, ἔπρεπε δηλονότι νὰ ὑπάρχῃ ἔνωσις νόμιμος κατ' ἀμοιβαίαν συναίνεσιν ἐκατέρων τῶν μελῶν, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ἦναι ὄριμα εἰς γάμον. Αἱ δὲ τοῦ νόμου συνέπειαι ὡς πρὸς τὴν αὐθεντίαν τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῶν τέκνων ἦσαν ὡσαύτως αἱ αὐταὶ καὶ κατὰ τὰ δύο ταῦτα εἶδη τοῦ γάμου.

Ὁ παρὰ Ῥωμαίοις γάμος δύναται νὰ θεωρηθῇ α) ὡς πρὸς τὰς συμφωνίας καὶ τοὺς ὅρους εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεβάλλετο, β) ὡς πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν τύπους καὶ γ) ὡς πρὸς τὰς τοῦ νόμου συνέπειας.

Τὰ προσόντα καὶ τὸ δίκαιον ὅπως συμφωνηθῇ νόμιμος τις ἔνωσις ἀπετέλει ὅτι παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐκαλεῖτο *connubium*, λέξις περιλαμβανούσα πάσας τὰς συνθήκας τοῦ γάμου. Ἐν γένει δὲ δύναται νὰ ὀρισθῇ ὅτι τὸ *connubium* μόνον μεταξὺ Ῥωμαίων πολιτῶν ἴσχυεν. Ἐὰν δὲ ποτε ἐπετράπη ἢ μὴ ἐκπλήρωσις τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου ὅρου μεταξὺ τῶν δύο μερῶν, τοῦτο ἦτο ἐξαίρεσις. Κατ' ἀρχὰς δὲν ὑπῆρχε *connubium* μεταξὺ πατρικίων καὶ δημοτῶν, ἀλλ' ὁ Κανυλιῆος νόμος ἐτροποποίησε τὸ τοιοῦτον καὶ οἱ νόμιμοι γάμοι ἐπετράπησαν εἰς ἀμφοτέρας τὰς τάξεις.

Περὶστάσεις τινὲς ἐκώλυνον τὸν γάμον μεταξὺ προσώπων, ἅτινα ἄλλως ἐδύνατο νὰ συνάψωσι μετ' ἄλλων. Οὕτω π.χ. δὲν ἐγίνετο γάμος μεταξὺ συγγενῶν τοιοῦτου ἢ τοιοῦτου βαθμοῦ. Ἡ τοῦ πατρὸς συγγένεια ἐκώλυε τὸν γάμον εἴτε τὸν κατὰ φύσιν εἴτε τὸν καθ' υἱοθέτησιν, καὶ δὲν ἐδύνατό τις νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα του οὐδ' ἐὰν ἐχειραφέτει αὐτήν· ἐπίσης δὲν συνῆπτετο γάμος μεταξὺ ἀδελφῶν. Ἐδύνατό τις ὅμως νὰ νυμφευθῇ τὴν θετὴν ἀδελφὴν του χειραφετουμένην. Νόμιμον δὲ κατέστη μετὰ ταῦτα νὰ νυμφευθῇ τις τὴν θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀφοῦ ἔδωκε τοιοῦτον παράδειγμα ὁ Κλαύδιος, λαβὼν εἰς γυναῖκα τὴν Ἀγριππίναν· πλὴν ὁ νόμος οὗτος δὲν ἔλαβε κύρος εἰμὴ διὰ μόνου τοῦ παραδείγματος τούτου, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Γάϊου δὲν ἐπετρέπετο νὰ λαμβάνῃ τις εἰς γυναῖκα τὴν κόρην τῆς ἀδελφῆς του. Ἡ ἐξ ἀγχιστείας συγγένεια ἐπίσης ἀντέκειτο κατὰ τινὰς βαθμοὺς εἰς τὸν γάμον. Οὕτως

δεν ἐδύνατό τις νὰ λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν προγο-
νὴν, τὴν νόμφην, τὴν μητρυιάν αὐτοῦ κτλ.

Ἐνῶσις μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ἥτις τυχὸν
ἤθελε μολυνθῇ διὰ τινος ἀνομήματος, δὲν ἦτο πλέον
γάμος· ὁ ἀνὴρ δὲν εἶχε νόμιμον γυναῖκα οὐδὲ τὰ
τέκνα νόμιμον πατέρα καὶ ἐπομένως ἡ πατρικὴ
ἐξουσία οὐδόλως ἴσχυεν ἐπ' αὐτά. Ἀλλ' ὅμως τὰ
περιοριστικὰ ταῦτα μέτρα δὲν ἐθεμελιούντο ἐπὶ
ἐγγράφων διατυπώσεων, ἀλλ' ἀνῆκον εἰς τὴν με-
γάλην ἐκείνην μερίδα τῆς ρωμαϊκῆς νομοθεσίας,
τὴν στηριζομένην ἐπὶ τοῦ κατ' ἔθος δικαίου (*jus
moribus constitutum*).

Ὁ οὐσιώδης ὅρος τοῦ γάμου ἦτο ἡ συναίνεσις.
« Ἡ συναίνεσις, λέγει ὁ Οὐλπιανὸς, τῶν συναπτο-
μένων καὶ τῶν ἀφ' ὧν ἐξαρτῶνται προσώπων ». « Ὁ
γάμος, προσθῆται, δὲν ὑφίσταται εἰς τὴν σαρκικὴν
ἐνωσιν, ἀλλ' εἰς τὴν συναίνεσιν ». Ἐντεῦθεν ἐπε-
ταί ὅτι οἱ μὴ ὄντες ἀνεξάρτητοι (*sui juris*) δὲν
εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ συνάπτωσι γάμον. Τὸ δι-
καίωμα τοῦτο ὑπεβάλλετο εἰς τὸν ὅρον τῆς συναι-
νέσεως τῶν νομίμων αὐτῶν κηδεμόνων. Βέβαιον
δὲ εἶναι ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ὁ πα-
τὴρ ἠδύνατο νὰ συνάψῃ εἰς γάμον τὸν ἀνήλικον
αὐτοῦ υἱὸν ἢ τὴν θυγατέρα του χωρὶς νὰ ζητήσῃ
πρότερον τὴν συγκατάθεσιν αὐτῶν.

Ἐν Ῥώμῃ ἦτο καθιερωμένη ἡ μονογαμία, ἐπο-
μένως ἄνομος ἐθεωρεῖτο ἡ μετὰ δευτέρας γυναικὸς
ἐνωσις, ἐὰν μὴ πρότερον ἐλαμβάνετο τὸ διαζύγιον
κατὰ τοὺς ὁρισμένους τύπους.

Ὁ γάμος ὁ *cum conventione* λεγόμενος διέ-
φερε τοῦ *sine conventione* ὡς πρὸς τὰς ἀμοι-
βαίας σχέσεις τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς. Ὁ πρῶ-
τος ὡς ἀπαραίτητον ὅρον εἶχε τὸ νὰ καταστήσῃ
τὴν γυναῖκα οἰκοδέσποιναν (*mater familias*). Κα-
τὰ τοῦτον ἡ γυνὴ μεταβαίνουσα εἰς τὴν οἰκογέ-
νειαν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλάμβανε τὴν θέσιν καὶ
τὰ δίκαια θυγατρὸς τῆς οἰκίας· κατὰ δὲ τὸ ἕτε-
ρον εἶδος ἡ γυνὴ ἔμενε παρὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς οἰκο-
γένειαν, διατηροῦσα ἢν εἶχε καὶ πρότερον θέσιν,
καὶ ἀντὶ οἰκοδεσποίνης ἦτο ἀπλῆ σύζυγος. Τὸ εἶ-
δος δὲ τοῦτο τοῦ γάμου εἰς οὐδεμίαν διατύπωσιν
ὑπεβάλλετο· τὸ μόνον σημεῖον τῆς ὑπάρξεως αὐ-
τοῦ ἦτο ἡ συνοίκησις, *matrimonii causa*. Ἡ συ-
νοίκησις αὕτη καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς ὁ γάμος
ἠδύνατο νὰ μαρτυρηθῇ διὰ διαφόρων ἀποδείξεων.

Τὸ πρῶτον εἶδος τοῦ γάμου (*cum conventione*)
ἐτελεῖτο κατὰ τρεῖς διαφόρους τρόπους α) ὅταν
γυνὴ τις ἔζη μετὰ τινος ὡς ἀνδρὸς αὐτῆς ἐπὶ ἓν
ἔτος ἐγίνετο νόμιμος αὐτοῦ γυνὴ διὰ τῆς κατο-

χῆς ἢ χρήσεως (*usu*). Ἐὰν δὲ ἀμφότερα τὰ μέλη
ἔστεργον εἰς τὸ ἕτερον εἶδος τοῦ νομίμου γάμου,
ἡ νόμφη ὤφειλε νὰ ἀπουσιάζῃ τρεῖς νύκτας κατ'
ἔτος, ὥστε νὰ διακοπῇται οὕτως ἡ συνέχεια τῆς
ἀναγκαίας κατοχῆς· β) τελετὴ τις θρησκευτικὴ
ἐλάμβανε χώραν *farreum* ἢ *confarreatio* καλου-
μένη, καθ' ἣν προσεφέρετο τοῖς θεοῖς πλακοῦς ἐξ
ἀλεύρου (*far*), καὶ ἀπηγγέλλοντο ἐνώπιον δέκα
μαρτύρων λέξεις τινὲς ἐγκυρον καθιστῶσαι τὸν
γάμον· γ) εἰσήγετο τέλος ἡ γυνὴ εἰς τὴν οἰκογέ-
νειαν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς διὰ τινος πράξεως *coem-
ptio* καλουμένης. Ἡ πράξις αὕτη ἀπετέλει, ὡς ἐξ
αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος δέικνυται, εἶδος τι πωλήσεως
μεταβαίνουσης τῆς γυναικὸς ἀπὸ τῆς πατρικῆς
ἐξουσίας εἰς τὴν τοῦ συζύγου.

Ὁ ἀρραβὼν θεωρούμενος ὡς προεισαγωγικὴ τε-
λετὴ τοῦ γάμου ἐτελεῖτο ἐνίοτε, ἀλλὰ δὲν ἐθεω-
ρεῖτο καὶ ἀναγκαῖος. Ἐγίνετο δὲ ἀντὶ συμβολαίου
ἢ ὑποσχέσεως μεταξὺ τοῦ μέλλοντος συζύγου ἀφ'
ἐνὸς καὶ τοῦ διδόντος τὴν γυναῖκα πατὴρ ἢ κη-
δεμὸνος ἀφ' ἑτέρου. Ἡ τελετὴ τοῦ ἀρραβῶνος ἑκα-
λεῖτο *sponsalia* οἱ δὲ μνηστεύμενοι *sponsus* καὶ
sponsa, τούτεστιν ἐγγεγυημένος καὶ ἐγγεγυημένη.
Τὸ συμβόλαιον τοῦτο παρεῖχεν ἴσα δικαιώματα εἰς
ἀμφότερα τὰ μέρη, καὶ ἐν περιπτώσει παραβιά-
σεως ἐπέβαλλε δικαστικὴν ἀγωγὴν καὶ ἀπαίτησιν
ἀποζημιώσεως· ἐδύνατο δὲ νὰ διαλυθῇ ἐκ συμφῶ-
νου. Ὅστις δὴποτε δὲ συνῆπτε κατὰ τὸν αὐτὸν
χρόνον δύο τοιαῦτα συμβόλαια εἰς δύο διάφορα
μέρη ὑφίστατο ἀτίμωσιν. Ἰνα δὲ ἀρραβωνισθῇ τις
ὤφειλε νὰ ὑπερβῇ τὸ ἑβδομονέτος τῆς ἡλικίας του.

Αἱ κύριαι συνέπειαι τοῦ γάμου ἦσαν ἡ ἐξουσία
τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῶν τέκνων, τὰ ἀμοιβαία καθή-
κοντα τῶν συζύγων, οἵτινες τῶν αὐτῶν τιμωριῶν
ἐνοχοὶ καθίσταντο ἐν περιπτώσει παραβιάσεως τῶν
καθηκόντων τούτων, καὶ τὰ δίκαια ἀμφοτέρων
ὡς πρὸς τὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν περιουσίαν.

Ὁ γάμος ἐθεωρεῖτο ὡς θεμελιῶν ἐπὶ μιᾷ μόνῃς
ἀτομικότητος τὴν ἀτομικότητα τοῦ ἀνδρὸς καὶ
τῆς γυναικὸς. Ἡ τελεία αὕτη ἐξομώσις *consor-
tium omnis vitae* καλουμένη ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς
ἀδιαλείπτου συνοικίσεως καὶ τῆς ἀμοιβαίας συ-
ναινέσεως, διότι ἡ μονομερὴς θέλησις τῶν μερῶν
ἠδύνατο νὰ λύσῃ τὸν συζυγικὸν σύνδεσμον καὶ νὰ
ἐπιφέρῃ τὸ διαζύγιον.

Ὅσακις ὁ γάμος ἐτελεῖτο *cum conventione* ἡ
νόμφη, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, μετέβαιnen εἰς τὴν
οἰκογένειαν τοῦ συζύγου· ἡ προσωπικότης αὐτῆς
ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ἐκείνου, ὅστις ἦτο ὁ δίκαιος

αὐτῆς κληρονόμος, καὶ δὲν ἡδύνατο πλέον νὰ ἀποκτήσῃ νέαν περιουσίαν δι' ἐαυτὴν, οὐδὲ τὴν σύζυγον αὐτῆς νὰ ἐγκαταλείπῃ, ἂν καὶ ἐκεῖνος ἡδύνατο νὰ τὴν ἀποβάλλῃ. Ὅσκις δὲ ἐτελεῖτο *sine conventione*, ἡ γυνὴ ἐξακολοιουοῦσα νὰ μένῃ μέλος τῆς ἰδίας αὐτῆς οἰκογενείας οὐδεμίαν ἄλλην πολιτικὴν σχέσιν εἶχε μετὰ τοῦ συζύγου, ἡ ὁποία ὑπῆρχε μετὰξὺ δύο πολιτῶν Ῥωμαίων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι αὐτὴ ἡ φύσις ἐδίδεν εἰς αὐτὴν τὸ δικαίωμα νὰ καταστῇ ἡ μήτηρ τῶν τέκνων τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ τοῦ ὅτι ὥφειλε πιστὴν εἰς αὐτὸν, καθόσον ἡ ἀμοιβαίᾳ συνκίνεσις διετῆρει τὴν συζυγικὴν συνοίκησιν. Ἀλλ' ἡ κατὰ νόμον ὑπαρχίς αὐτῆς ἔμενεν ἡ αὐτὴ ὡς καὶ πρότερον, διετῆρει τὴν ἀτομικότητα αὐτῆς καὶ ἡ περιουσία της ἔμενε καχωρισμένη ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς της.

Μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου τὰ διαχωριζόμενα μέλη ἐδύναντο νὰ συνέλθωσι καὶ πάλιν εἰς γάμον, πλὴν ἡ δημοσίαι γνώμη ἐθεώρει ὡς μᾶλλον ἀξιοπροπές διὰ τὴν γυναῖκα τὸ νὰ μὴ συνάψῃ ἕτερον γάμον.

Ἀπόκειται ἤδη νὰ περιγράψωμεν τὰς συνθηλαίς καὶ τελετὰς τὰς τηρουμένας κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις γάμου. Ἀφοῦ πλέον ὁ γάμος συνεφωνεῖτο ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων μερῶν συνεκροτεῖτο σύνοδος τις ἐκ τε τῶν συγγενῶν καὶ φίλων ἀμφοτέρων τῶν οἰκογενειῶν ἐνίοτε ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης. Σκοπὸς δὲ ταύτης ἦτο ἡ διασάφησις τοῦ περὶ γάμου συμβολαίου γεγραμμένου ὄντος ἐπὶ ἀθακίων, καὶ ἐπικεκυρωμένου ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Κατὰ τὸν Ἰουβενάλην φαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦλάχιστον τῶν αὐτοκρατόρων ὁ μνηστὴρ ἐφήρμοζε δακτύλιον εἰς τὸν δάκτυλον τῆς μνηστῆς τοῦ ὡς σημεῖον πίστεως. Κατὰ τοὺς τελευταίους δὲ χρόνους τῆς δημοκρατίας συνήθεια ἦτο νὰ ἀρξάθωνίζωνται οἱ μελλόνυμφοι ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἔτι ἡλικίας των.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἐθεώρουν τινὰς ἡμέρας ὡς ἀκαταλήλους εἰς τὴν τέλεσιν γάμων, εἴτε ἕνεκεν τοῦ θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν τούτων τῶν ἡμερῶν, εἴτε ἕνεκεν τῶν ἀμέσως ἐπομένων, διότι ἡ νύμφη ὥφειλε νὰ τελέσῃ τὴν ἐπιούσαν τῶν γάμων αὐτῆς θρησκευτικὰς τινὰς τελετὰς, αἵτινες δὲν ἡδύνατο νὰ γίνωσιν εἰς ἀποφράδας ἡμέρας. Αἱ ἡμέραι καθ' ἃς δὲν ἐγίνοντο γάμοι ἦσαν αἱ καλὲνδαι, αἱ νόναι καὶ αἱ εἰδοὶ ἐκάστου μηνὸς, ὅλαι αἱ ἀποφράδες ἡμέραι: (*dies atri*), ὁλόκληροι οἱ μῆνες Φεβρουάριος καὶ Μάιος καὶ μέγας ἀριθμὸς ἑορτῶν. Αἱ δὲ χῆραι ἐδύναντο νὰ ὑπανδρεύ-

ωνται κατὰ τινὰς ἡμέρας, αἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς ἀκατάλληλοι εἰς τοὺς γάμους τῶν νέων.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γάμων, τὴν ὁποίαν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους οὐδέποτε ὠρίζον ἐὰν μὴ πρότερον ἐσυμβουλευοντο τοὺς οἰωνοὺς, ἡ νύμφη ἐνεδύετο μακρὸν τινα καὶ λευκὸν χιτῶνα, κεκοσμημένον ὑπὸ πορφυρῶν θυσάνων καὶ ταινιῶν. Ὁ χιτῶν οὗτος ἐκαλεῖτο *tunica recta*, ἐκρατεῖτο δὲ περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτῶν διὰ τινος ζώνης, τὴν ὁποίαν ὁ νυμφίος ἔπρεπε νὰ λύσῃ τὸ ἐσπέρας. Ἡ νυμφικὴ αὐτῆς καλύπτρα *flammeum* καλουμένη ἦτο χρώματος ἀνοιχτοῦ κιτρίνου, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ ὑποδήματα αὐτῆς, ἡ δὲ κόμη της ἐχωρίζετο διὰ τῆς αἰχμῆς τινος δόρατος.

Ὡς ἴδομεν ἀνωτέρω τρία ἤδη γάμων ἦσαν ἐν χρήσει, ὧν τὰ δύο πολιτικαὶ πράξεις ἀπλῶς ὄντα, ὑπ' οὐδεμιᾶς πιθανῶς θρησκευτικῆς τελετῆς συνωδεύοντο. Τὸ μόνον εἶδος τοῦ γάμου, ὅπερ συνωδεύετο ὑπὸ τοιούτων τελετῶν ἦτο τὸ καλούμενον *confarreatio*. Κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου τούτου ἐθυσίαζον πρόβατον, τοῦ ὁποίου μετὰ ταῦτα ἡ δορὰ ἐξετείνετο ἐπὶ δύο ἐδρῶν, ἐφ' ὧν ἐκάθηντο ὁ τε νυμφίος καὶ ἡ νύμφη, ἀμφοτέροι κεκαλυμμένοι τὴν κεφαλὴν. Ὁ γάμος τότε ἐτελεῖτο διὰ τῆς ἀπαγγελίας διατυπώσεώς τινος ἢ ἐπισήμου τινος εὐχῆς, καὶ μετὰ τοῦτο προσεφέρετο καὶ δευτέρα θυσία. Πλακοῦς ἐξ ἀλεύρου ἐκ σίτου πεφρυγμένου καὶ μετὰ ἄλατος μεμιγμένου παρσκευάζετο ὑπὸ τῶν ἐστιᾶδων καὶ ἐφέρετο πρὸ τῆς νύμφης ἀπαγομένης εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ἄν εἴται δὲ ἂν ὁ πλακοῦς οὗτος ἦτον ὁ αὐτὸς ὅστις *mustaceum* ἐκαλεῖτο καὶ διενέμετο τὸ ἐσπέρας εἰς τοὺς προσκεκλημένους εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου.

Ἡ νύμφη ἐφέρετο εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὸ ἐσπέρας· ἀνεχαιτίζετο δὲ κατὰ τινα φαινομένην βίαν ὑπὸ τῶν χειρῶν τῆς μητρὸς αὐτῆς, ἢ τοῦ ἀντικαθιστῶντος αὐτὴν προσώπου. Καθ' ὅδον συνωδεύετο ὑπὸ τριῶν νέων ἐνδεδυμένων τὴν περιπρόφυρον τῆβενναν, καὶ τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς ἔζων ἔτι. Εἰς τούτων ἔφερε πρὸ τῆς νύμφης δᾶδαι, οἱ δ' ἄλλοι δύο ἐβαινον ἐκατέρωθεν αὐτῆς τὴν χεῖρα ὀρέγοντες. Ἡ νύμφη ἔφερεν ἄτρακτον καὶ ὑλακτὴν πλήρη λίνου. Ἐτερός τις παῖς *camillus* ὀνομαζόμενος ἔφερεν ἐντὸς ἀγγείου κεκλεισμένου ἐργαλεῖά τινα καὶ παιγνίδια. Ἡ συνοδεία τέλος συνεκείτο ὑπὸ πολυαριθμῶν φίλων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, τῶν ὁποίων ἡ παρουσία κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἐκαλεῖτο *officium*. Ὁ Πλούταρχος

χος λόγον ποιείται. περί πέντε λαμπάδων ἐν συνθείᾳ οὐσῶν κατὰ τὸν γάμον, χωρὶς ὅμως νὰ ἀναφέρῃ ἐὰν αὐταὶ ἐφέροντο ὑπὸ τῆς συνοδείας ὅπως διαφωτίζωσι ταύτην, ἢ ἐὰν ἀνέπτοντο ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης διαρκούσης τῆς τελετῆς τοῦ γάμου.

Ἄμα ἐφθانون εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου τῆς ὁποίας ἡ θύρα ἐκοσμεῖτο ὑπὸ στεφάνων ἐκ φύλων δένδρων καὶ ἀνθέων, ἡ νύμφη ἠρπάζετο καὶ ἐφέρετο ὑπεράνω τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας ὑπὸ φόβου, μήπως προσκρούσῃ τὸν πόδα καὶ οὕτω δώσῃ τόπον εἰς ἀπαίσιον τινὰ οἰωνόν. Πρότερον ὅμως ἐνέδουν τοὺς σταθμούς τῆς θύρας ὑπὸ ἐρίου καὶ ἤλειπον αὐτοὺς μετὰ λίπους καὶ πιμελῆς λύκου. Ὁ νυμφίος ὑπεδέχετο ταύτην καὶ τῇ προσέφερεν ἄλευρον καὶ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὁποίων ὤφειλε νὰ γευθῇ. Ἦτο δὲ τοῦτο ἡ σύμβολον καθαρισμοῦ ἢ συμβολικὴ ἔκφρασις τοῦ ἀσπασμοῦ. Ἐχαιρέτα δὲ αὐτὸν ἡ νύμφη λέγουσα τὰς καθιερωμένας ταύτας λέξεις « ubi tu Caius ego Caia ». Ἀκολούθως αὕτη ἐκάθητο ἐπὶ τινος δέρματος ἀρνίου, ὅπου παρέδιδον εἰς αὐτὴν τὰς κλεῖς τῆς οἰκίας· δειπνον δὲ προσφερόμενον εἰς τε τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς τὴν συνοδείαν ἀποτελοῦντας. ἔδιδε πέρας συνήθως εἰς τὴν τελετὴν. Πολλοὶ συγγραφεῖς ποιοῦνται μνείαν ἄσματος τινος δημοτικωτάτου **Talasis** ἢ **Talasio** καλουμένου καὶ ψαλλομένου κατὰ τὸν γάμον, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν πότε ἐψάλλετο, ἐὰν δηλαδὴ τελουμένου τοῦ δεῖπνου, ἢ κατὰ τὴν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου γινομένην πομπήν, ὅπερ καὶ πιθανώτερον.

Εὐχολον εἶναι νὰ φαντασθῇ ἕκαστος ὅτι τοιαύτη τις τελετὴ ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐκτελῇται χωρὶς νὰ διδῇ χώραν εἰς πολλοὺς χαριεντισμούς. Καὶ τῶνόντι ὁ Ὀβιδίος ὁμιλεῖ περὶ ἀσέμνων τινων ἄσμάτων τὰ ὅποια ἤκουε τις ψαλλόμενα πρὸ τῆς θύρας τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου. Μετὰ τὸ δεῖπνον ἡ νύμφη ὠδηγεῖτο εἰς τὴν νυμφικὴν κλίνην ὑπὸ κυριῶν, αἵτινες εἰς πρῶτον γάμον μόνον εἶχον ἔλθει. Ἡ κλίνη αὕτη τιθεμένη εἰς τὸν πρόδομον τῆς οἰκίας ἐκοσμεῖτο μεγαλοπρεπῶς, πληρουμένη ἀνθέων. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ νυμφίος προσέφερεν ἐνίοτε εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ ἕτερον συμπόσιον **nepotia** καλούμενον· ἡ δὲ νύμφη, ἥτις κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐλάμβανεν εἰς χεῖρας τὴν διεύθυνσιν τῆς οἰκίας, ἐτέλει θρησκευτικὰς τινὰς τελετάς, αἵτινες πιθανῶς ἦσαν θυσίαι εἰς τοὺς ἐφεστίους Θεούς.

Ὁ κοινωνικὸς βίος ὁ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς τῶν Ῥωμαίων γυναικῶν κατ' οὐδὲν ὁμοιάζε πρὸς ἐκείνον τῶν Ἑλλήνων. Εἶχον εἰς χεῖρας τὴν διεύθυνσιν

τῆς οἰκίας, ἀνέτρεφον τὰ τέκνα, ἐπηγρύπνουν πρὸς τιμὴν τῆς οἰκογενείας καὶ μετεῖχον τῆς αὐτῆς σχεδὸν τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τῆς ἀποδοδομένης καὶ πρὸς τοὺς ἀνδρας. Ἀντὶ δὲ τῆς ἀπομονώσεως καὶ τοῦ περιορισμοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ὑπεβάλλετο ἡ Ἑλληνὶς γυνή, τὸν ἀντικεινὸν ἡ Ῥωμαία οἰκοδόσποινα κατὰ τὸν χρυσοῦν τοῦλάχιστον αἰῶνα τῆς δημοκρατίας κατεῖχε τὸν πρόδομον, τουτέστι τὸ ἐπισημότερον μέρος τῆς οἰκίας.

ΤΟ ΕΜΦΥΤΟΝ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ.

Ο Κ. Βερσέλ ἐπιτυχὼν θέσιν ὑπολαχαγοῦ εἰς τὸ τάγμα τοῦ ἱππικοῦ τὸ ὁποῖον ἐστάθμευεν εἰς Μέτζ, ἦτο νέος πλούσιος, εὐειδὴς, πλήρης πνεύματος καὶ γενναϊότητος. Ἄγων δὲ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, εὗρίσκετο εἰς τὴν εὐτυχῇ ἐκείνην ἐποχὴν τῆς ζωῆς, καθ' ἣν ὅλαι αἱ ἐντυπώσεις τῆς φαντασίας γεννῶνται ἐκ τῆς καρδίας. Αἱ ἐπωμίδες, τὸ ξίφος τὸ ὁποῖον ἔλαμπεν εἰς τὸ πλευρόν του καὶ τὸ ὁποῖον ἐθεώρει ὡς τὸ ὄργανον τῆς δόξης του, ἡ ὠραία του στολὴ ἥτις ἀνεδείκνυε περισσότερον τὴν χάριν τοῦ ἀναστήματος καὶ τῆς μορφῆς του, ἐν γένει ὅλα τὰ ἐπακόλουθα τοῦ νέου σταδίου τὸ ὁποῖον ἡσπάσθη τὸν ἐπλήρου χαραῶς καὶ ἐλπίδος.

Ἄλλ' ἐπρεπε παρευθὺς ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ Μέτζ διὰ νὰ προσκολληθῇ εἰς τὸ τάγμα τοῦ ὁ πόλεμος ἐμελλε ν' ἀρχίσῃ καὶ ἴσως ὁ Βερσέλ ἔδιδε τελευταῖον ἀποχωρητισμὸν εἰς τὴν φιλάτην του Ἑρνεστίνην, τὴν ὁποῖαν ἡγάπα περισσότερον τῆς δόξης καὶ τῆς ζωῆς, ὅσον σχεδὸν αὐτὴν τὴν τιμὴν του.

Ἡ Ἑρνεστίνη ἔζη ἀπὸ τινων μνηῶν εἰς Χαλὸν μετὰ τῆς Κυρίας δὲ Βαρβίλ, μητρὸς τῆς. Αἱ δύο αὐταὶ Κυρίαι, συμπαθητικαὶ διὰ τὰς ἀρετάς των, ἦσαν ἐπίσης καὶ διὰ τὴν θέσιν των, ἥτις δὲν ἦτο εὐτυχής. Εἰς μόνον ὑπηρέτης πολὺ γέρων ἐφρόντιζε διὰ τὴν μετρίαν θεραπείαν καὶ νομίζω ὅτι ἡ Ἑρνεστίνη ἐκέντα ἐν τῷ κρυπτῷ διὰ νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὴν μητέρα τῆς τινὰς τῶν ἀπολαύσεων ἐκείνων, αἵτινες μᾶς ἐδόθησαν μὲν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῆς πολυτελείας, κατήντησαν ὅμως μετὰ ταῦτα τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης.

Ὁ Βερσέλ ἰδὼν τὴν Ἑρνεστίνην δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπερνικήσῃ ἔρωτα, ὅστις τῷ ἐπαρουσιάζετο ὑπὸ τὸ σχῆμα ἀξιεράστου καὶ θελκτικωτάτης ἀρετῆς, ἐπειδὴ δὲ ὑπολήπτετο καὶ ἡγαπᾶτο ὑπὸ πάντων,